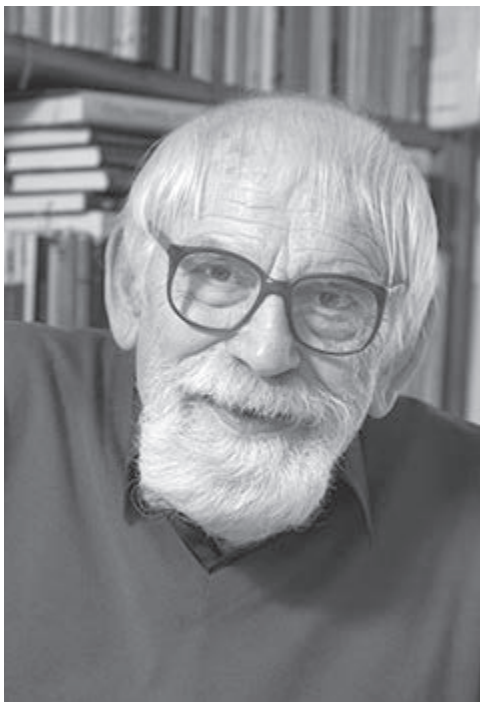

Jaroslav Med

Nar. 1932; literární historik, kritik a editor; vystudoval na FF UK; pracoval v několika učitelstevských povoláních, nejvíce ale v Ústavu pro českou literaturu AV ČR; je autorem několika odborných knih (*Viktor Dyk, Literární život ve stínu Mnichova* ad.), zúčastnil se mnoha kolektivních prací (např. *Lexikon české literatury*); přednáší na vysokých školách.

Papírová kniha bude i za sto let

STRAŠNĚ JSEM CHTĚL ČÍST

Narodil jsem se v roce 1932. Pocházím ze střední měšťanské rodiny, děda měl v Havlíčkově Brodě velké krejčovství, otec podnikal v obchodu. Žili jsme společně v jednom domě, který mimochodem už neexistuje. V celé této rozsáhlé rodinné pospolitosti — bydleli tu nejen moji rodiče, ale i děda s babičkou, plus zde stále pobývali různí strýcové a tety — se moc nečetlo. Babička mi stále spíš vyprávěla. Panoval zde ovšem zvláštní čtenářský zvyk — děda odebíral pravidelně kalendáře Vincentina a z nich mi babička čítávala různé mravoličné příběhy. Dědu jsem vlastně nikdy neviděl číst nějakou knihu; jako konzerva až na půdu, člověk úplně rakousko-uherský, četl pravidelně *Národní politiku*, pro niž jsem mu chodil do trafiky. Bývalo skoro pravidlem, že se u dědy konal v neděli oběd, u něhož se sešlo všechno možné příbuzenstvo, i různí místní notáblové jako pan děkan, pan hejtman apod., a před tímto obědem se vždycky četlo z Bible. Všichni z tohoto rozvětveného příbuzenstva, o němž je řeč, mi občas dali nějakou korunu a já jsem spěchal pátek co pátek do trafiky, kde jsem si kupoval *Mladého hlasatele*. To bylo už od mých pěti let. Tady musím dodat, že babička jako velmi zbožná žena chodila často do sakristie, kde se prodával *Anděl strážný* a všelijaké brožurky, ale naprosto šílené... tam už šlo skoro o víru, s obrázkama — andělé a jak se vznášeli. No a ona mi toho *Anděla strážného* kupovala. Já jsem si to jen tak prolistoval. A zároveň mi u trafikanta předplatila *Malého čtenáře*, to bylo, řekl bych, neutrálně měšťanské, *Mladý*

hlasatel, to ne, to už bylo moc skautské. Plus k tomu ještě *Srdíčko*. Tak tyhle dva časopisy jsem měl u trafikanta předplacené.

Já jsem ale strašně chtěl číst. Naučil jsem se písmena dávno před školou, a to z toho důvodu, že jsem byl obklopený kamarády, kteří byli o fous starší a kteří všichni četli *Mladého hlasatele*, *Malého čtenáře*. A ti, co byli ještě o další fous starší, tak třetíci a čtvrtáci, tak ti četli detektivky, cliftonky, tomsharkovky, bufalobilky, rodokapsy, Batličku.¹ A protože oni si o tom vykládali, co dělal Mirek Dušina a podobně, tak mě to přitahovalo. A tak jsem se na *Národní politice*, kde byla velká písmena, naučil číst.

„JAROUSH ČTE MORZAKORY...“

Do školy jsem začal chodit v roce 1938, ještě jsem tam zažil obraz tatíčka Masaryka, jak visel na zdi. To jsem míval spory s babičkou. Kdepak cliftonky: „Jarouš čte morzakory,² to dítě skončí na šibenici.“ Babička poručila posluhovačce: „Hodte to pod plotnu.“ A bylo. Matka se do toho nemíchala, nechala to být. Proto jsem to musel všechno mít ve flašce od okurek, pátý strom odleva. To jsem vždycky vylezl na strom, otevřel si flašku — měl jsem to zašpuntovaný, aby mi tam neteklo —, sedl na sedátko a četl. Byl jsem fanatik četby, a jakmile jsem ve škole našel spřízněné duše, tak jsme si vyměňovali knížky. Vzpomínám si, že jsem šíleně miloval *Káju Maříka*, vím, že jsem pod stromeček dostal všech sedm dílů, což bylo úžasný. Pak byly ještě další klukovské bestsellery, které jsem strašlivě miloval — třeba *bigglesovky*,³ to bylo dílů: *Biggles letí na jih*, *Biggles od velbloudích stíhaček*. Taky už jsem velmi brzo, asi tak od třetí třídy, chodil do městské knihovny, kde jsem měl jistou

1 Dobové edice populární četby: cliftonky — detektivky pojmenované podle detektiva F. Cliftona, tomsharkovky — detektivky (podle Toma Sharka), bufalobilky — dobrodružné knihy z Divokého západu (podle Buffalo Billa), rodokapsy — sešitové romány, obecný název pro dobrodružné čtivo (*Romány do kapsy*), Otakar Batlička (1895–1942), plodný a populární autor dobrodružné četby pro hochy (hlavně časopiseckých povídek).

2 Morzakor — laciná sešitová četba (*Mord za korunu*).

3 Jejich autorem byl W. E. Johns; šlo o sérii dobrodružných cestovatelských knih s hlavním hrdinou Jamesem Bigglesem.

protekcí. A tady jsem začal šíleným způsobem hltať mayovky; verneovky, ty ne. K tomu pak *Příběhy Kožené punčochy*, knihy Zana Greye, to jsem všecko přehltať.

Měšťanka,⁴ už byl protektorát. Že bych jako školák cítil, že se něco děje, tak to příliš ne. V Brodě byl dotyk s německým živlem velmi značný, protože v okolí byla řada vesnic úplně německých. Do kostela v Brodě Němci běžně chodili, ale to byli zvláštní Němci, takoví místní, nikdo je moc jako Němce nebral. Za války tu ale byl lazaret SS, to, co je dnes psychiatrická léčebna. Ale že by docházelo k nějakým konfliktům, tak to v žádném případě. Na měšťance jsem na žádného kantora, který by mě vedl k četbě, bohužel nenarazil. Tady musím dodat, že poté, co jsem zhltať všechny mayovky, tak jsem přes svého kamaráda, tedy jeho otce (on byl jejich vášnivým sběratelem), objevil detektivky. Taky jsem si tehdy říkal, že ti jezdci v rodokapsech už mě přestávají bavit. U toho spolužáka jsem objevil Dumase, wallaceovky,⁵ *Žabí bratrstvo*, to jsem se úplně bál chodit do sklepa pro uhlí. Mám rád jednu dětskou knížku, na kterou strašně vzpomínám a strašně bych ji chtěl mít, dokonce i studenti mi slíbili, že se po ní podívají. Nikde to není. *Tygr pana Boška*;⁶ je to o autodopravci a majiteli autodílny v Čáslavi, tři díly. On si postavil takové zvláštní auto a jezdil po českých vlastech, jel pak i k moři a měl takovou burleskní babičku. To se mi strašně líbilo. Asi bych se tím neměl moc chlubit, ale mě velmi čtenářsky v té době zaujal časopis *Signál*. To byly rodokapsy wehrmachtu; ve škole jsme to dostávali zadarmo. Tankisti, vojáci, i to jsem hltať. Taky tam byly pěkné naturalistické obrázky.

OBCHODNÍ AKADEMIE: ČTENÁŘSKÉ ZLOMY

V roce 1946 jsem začal chodit do obchodní akademie. Nechtělo se mi tam, ale nedalo se nic dělat — z domova jsem byl

4 Měšťanská škola: 3–4 třídy; navazovala na obecnou (5 tříd).

5 Knihy od Edgara Wallace — série dobrodružných knih, většinou s kriminální zápletkou.

6 Vítězslav Šmejč: *Tygr pana Boška* (první vydání 1937).

předurčen pro obchodnickou kariéru. Kamarádi šli většinou na gympl, ale já jsem nemohl. Otec se na moje záliby, hlavně ty čtenářské, díval dost spatra. Říkal: „Já podnik povedu, ty si uděláš tu akademii, a protože jsem ještě při síle, tak si můžeš v klidu číst.“ Jenomže pak přišel vítěznej „jaguár“ a bylo po pr...i. Pokud jde o čtení, tak na akádě nastal zlom. Už jsem začal literaturu chápat mnohem strukturovaněji, složitěji. Přišel jsem na to nějak sám, zase mě neovlivnil žádný češtinář, ani tady jsem na ně neměl moc velké štěstí. Moje základní příručka byla Kotrč–Kotalík,⁷ podle toho jsem chodil do knihovny a půjčoval si. Byl to víceméně takový můj čtenářský plán. A další zlom: taky jsem na akádě začal vnímat poezii, Šrámka a všechno další. Měl jsem dost velký odstup od ostatních kluků, které tyhle věci moc nezajímaly. V této době jsem hledal nějaký návod, jak to všechno pochopit, jak to interpretovat. Ve slavném brodském knihkupectví a nakladatelství Jiří Chvojka, kam chodila místní honorace, jsem si koupil třeba souborné vydání Jiřího Wolkra vydané u Václava Petra. To byla jedna z prvních básnických knih, co jsem si koupil sám. Pak jsem si objevil Ortenu a Hanuše Bonna, další meta v mém čtenářském vývoji. Taky jsem si je koupil. A to mě vedlo k Březinovi. Vzpomínám si, kdy poprvé toto jméno ve výuce padlo, ten kantor to ale učil hodně konvenčně. Dokonce mě pak nechával bejt, protože vytušil, že v něčem jsem asi dál než on. To mi bylo tak sedmnáct osmnáct a Březina mě naprosto ohromil, i když jsem to samozřejmě nemohl všechno chápat. Dokonce jsem se vypravil po jeho stopách na kole se stanem: Jaroměřice, Počátky, Nová Říše. Muselo to být někdy na pomezí let 1949 a 1950, protože v Nové Říši byli premonstráti, ještě je nerozprášili. Dokonce mi dovolili si sednout do té knihovny, kde seděl Březina. A tam jsem seděl a četl si Březinu, do úplnýho zblbnutí. A vyvrcholilo to tím, že v té době vyšla monografie Králíkova, takže jsem si ji okamžitě koupil. Moc jsem tomu ale tehdá nerozuměl.

7 Josef Kotrč — Josef Kotalík: *Stručné dějiny československé literatury pro vyšší třídy škol středních* (1934).

FAKULTA MI MOC NEDALA

Odmaturoval jsem v roce 1951, což byla blbá doba. Vůbec padesátá léta, to pro mě byl dost šok. Naštěstí už byl děda v té době mrtvý, jeho podnik zmizel. Jenomže znárodnili tatíka, sebrali nám auto, odšroubovali telefon... A tatík na tom byl špatně. On si totiž za války zřídil obchodní jednatelství a zaměřil se na plodinovou burzu. Však je všeobecně známo, co to po Únoru bylo — makléř a burza. Průšvih jako dům, zvlášť na malém městě. Tatík byl ve stavebních závodech, nejdřív nosil šrouby a pak dělal zásobovače. Tím pádem padlo i to, abych se já věnoval tomu, k čemu jsem byl předurčen. Paradoxně jsem měl vlastně velké štěstí. Na filozofickou fakultu do Prahy jsem nastoupil v roce 1952, nemohl jsem jít rovnou. Po maturitě bylo jasné, že takovej Med nemůže jít na vysokou školu. Hned mě přidělili na osinkocementové roury do národního podniku Staviva, dostal jsem tam umístěnku. Napřed jsem ty roury vyráběl a pak jsem byl skladník. Ale podařilo se mi z toho docela vybruslit, a to díky svým čtenářským zálibám, konkrétně díky závodnímu rozhlasu. Ten podnik byl docela srandovní, samí místní kovozezemědělci, ale samozřejmě skoro všichni v partaji. Do práce jezdili na kole jak štrajchpudlíci,⁸ bandasky na řídkách a tak. Bylo to tak: okresní byro partaje je furt buzerovalo, že nemají závodní rozhlas. Vedoucí za mnou přišel a povídá mi (tohle si dodneška pamatuju, protože mě sr...o, že mě neskleňuje): „Podívej se, Med, ty seš tady jak vládní vojsko v Itálii, úplně na hovno. Nás furt buzeruje byro a ty seš pro to čtení. Co když nám povedeš rozhlas? No a my ti dáme takovej posudek, že tě vemou rovnou na ministerstvo.“ Hned jsem si řekl, že to беру, protože za humny stál Čepička a vojna, dohola a možná na tři roky. A tak jsem vedl závodní rozhlas. Oni říkali: „Musíš něco o tý literatuře občas. Podívej se, třeba soudruh Jirásek.“ A tak jsem tam kecl sem tam něco o Jiráskovi a jinak jsem četl úvod-

8 Podle nedokončeného sociálního románu Jakuba Arbese *Štrajchpudlíci* (1883); *štrajchpudlíci* bylo hanlivé označení tiskařů v továrně na výrobu kartonů.

níky z *Rudého práva*. Ráno vždycky deset minut, oni u toho pili pivo nebo kafe, případně podřimovali. No a to mi dalo posudek a odkráčel jsem hrdě středem na filozofickou fakultu. Nastoupil jsem na bohemistiku a knihovnictví. Původně jsem sice chtěl jít na literární vědu, ale ta se v tom roce neotvírala.

Fakulta mi, pokud jde o literaturu, moc nedala. Měl jsem totiž štěstí, že jsem měl v Brodě výborné zázemí, paní knihovnici, která byla později tchyní Andreje Stankoviče. No a ta když viděla, že si tam chodím půjčovat věci, které si nikdo jiný nepůjčoval, tak mi věnovala péči. Byl to pro mě hlavní zdroj, daleko podstatnější než knihovny v Praze, třeba naše seminární knihovna, to bylo hrozný. Vzpomínám si, že jsem se díky brodské knihovně dostal k Šaldovi, k jeho *Zápisníkům*. No a jednou mi tato hrozně hodná paní povídá: „Podívej se, Mede, přijď večír s kufrem nebo s ruksakem, protože se budou věci vyřazovat. Ale nikomu to neříkej.“ No a já jsem přišel s ruksakem a například jsem si odnesl všechny *Kritické měsíčníky*, *Vyšehrady*, *Akordy*, *Řády*. Se spolužáky jsme si knížky taky půjčovali, ale až po nějaké době, až jsme se trochu očuchali. V té době to bylo ožehavý, hlavně pokud jsem bydlel v koleji, protože tam se běžně zdravilo „Čest práci!“ a oslovovalo se „soudruhu“. Například toto: v brodské knihovně jsem si vypůjčil *Šedou eminenci* od Huxleye, strašně jsem se do toho zabral, krásná knížka. Nechal jsem to ležet na koleji na stole. Najednou mi přišlo předvolání na výbor ČSM.⁹ A co se stalo? Spolubydlící, byl to přípravač,¹⁰ o deset let starší než já, strašlivej vůl, ale nevypadal tak zle. Tak tento spolubydlící mě práskl, že čtu nějakýho „Huksleje“, že to je buržoazní literatura. No a já jsem jim to tam musel vysvětlovat. No kecal jsem, strašlivým způsobem, jak musíme znát svého nepřítele a takový žvásty. Musel jsem si dát závazek,

9 ČSM — Československý svaz mládeže.

10 Absolvent dělnických kurzů (ADK, též „ádékář“) — přípravy dělnických kádrů na studium na vysoké škole probíhaly internátní formou (6–8 měsíců) a jejich výsledkem byla maturita; cílem bylo zaplnit těmito kádry místa uvolněná těmi, kdo byli z kádrových důvodů vyloučeni ze studia na vysokých školách.

abych překonal „Huksleje“, toho buržoazního změtence, a tak jsem chodil do Domu pionýrů nacvičovat Fučíkův odznak.¹¹

V této době jsem taky díky svému brodskému kamarádovi začal chodit k Reynkům, to byl tak rok 1952 nebo 1953. A to byl jeden z nejdůležitějších okamžiků, důležitější než celá fakulta. Objevoval jsem tam věci, o kterých jsem neměl vůbec potuchy: Bloye, Chestertona, Jammese... Na fakultě snad ani žádný profesor, který by mě uhranul nebo usměrnil, nebyl. Snad jedině J. B. Čapek, ale ten zase dost nudně přednášel. Pokud jde o asáky, tak jsem moc vděčný dr. Forstovi, že mě z fakulty nevyhodili. Ale způsobil jsem si to sám, protože jsem byl naivní buran. Na semináři u něho jsem si vzal historický román. No a já, blbec, který tehdy šílel ze Šaldy, jsem srovnával Durycha s Jiráskem. Že to je papír a bronz a tyhle ty Šaldovy řeči. No a soudruzi přípravkáři to samozřejmě hned práskli. Zas jsem musel na výbor ČSM, pak na výbor partaje, a jak to, že jsem znevážil Mistra Jiráska? A nebýt dr. Forsta, tak nevím, jak by to dopadlo. On říkal: „On je to takovej buran, venkovan, on v tom ještě nemá jasno.“ Tak mě tam nechali. Asistent dr. Forst byl taky přípravkář, nástrojář z Vlašimi, ale strašně hodnej. Nikdy jsem mu to nezapomněl.

UČITELEM NA KNIHKUPECKÉ ŠKOLE, ÚSTAV PRO ČESKOU LITERATURU

Ženil jsem se v roce 1956, to jsem byl ještě student. Se ženou jsme si ve věcech čtení rozuměli náramně. Trpěla moje zálety do antikvariátů, což bylo zcela šílený. Hlavně ze začátku jsme na tom byli dost špatně. Rok a půl po fakultě jsem neměl vůbec zaměstnání. V té době mi zase strašně pomohl Brod, krajské nakladatelství, jeho milovaný šéf Pepa Čábela. Vyšla mi tam tehdy knížka *Hory a mračna*, což byly místní pověsti. V té době jsem psal hodně posudky pro nakladatelství apod.

11 Fučíkův odznak — masová akce, jejímž cílem bylo přečíst jedenáct knih z předepsaného seznamu (zakončeno zkouškou).

Žil jsem z tohoto. Pak jsem se dostal na knihkupeckou školu, napřed na zástup a pak jsem tam zůstal normálně. Vykládal jsem tam světovou literaturu. Byl jsem tam do roku 1966. To byl pěkný čas. Byl tam se mnou taky překladatel Jiří Konůpek, který napsal i nějaká skripta, strašně milý a moudrý pán. Bylo to za větrem, žádná velká ideologie. Nemohlo se učit úplně všechno, ale zase se třeba dala hodně učit klasika. Konůpek hodně držel na francouzskou literaturu; tam to docela šlo, i pokud jde o moderní literaturu, protože každý druhý byl komouš — Aragon, Éluard... Studenti byli výborní, milovali knihkupčinu, měli zájem o knížky. Mezi mé tehdejší žáky patřili např. Bohoušek Fišer, zakladatel knihkupectví, a Vráťa Ebr, dva žáci darebáci. Školu pak sice zrušili, ale nás kantory převedli do učiliště n. p. Svoboda, což byli sazeči a tiskaři. Dostal jsem se takříkajíc o jedno patro níž, ale celkem to šlo, protože někteří ti sazeči byli taky docela kultivovaní. V té době jsem už začal i dost psát, vydal jsem knížku o Václavkovi na Vysočině.¹² Objevil jsem nějakého starce, který v ilegalitě schovával Václavka, měl od něho řadu krásných osobních dopisů. Jenomže paní Václavková zakročila a ty dopisy tam nesměly být, čímž se z toho stal jen takový biografický medailon. V té době jsem už psal do *Svobodného slova*, *Práce* (brněnské). Od šedesátých let začala má velmi intenzivní spolupráce s Blokem, přes přítele Jaroslava Nováka, pracoval jsem tam hlavně jako lektor. Od roku 1966 jsem pak nastoupil do Ústavu pro českou literaturu jako aspirant; školitele mi dělal Zdeněk Pešat. Ze začátku to bylo úžasné hlavně tím, že jsem se uvolnil z kantorských okovů. Učíval jsem i třicet hodin týdně. Ale chuť do čtení mi to nebralo. Měl jsem takovou teorii kuliho. Na učňáku jsem byl jako kuli, zavřel jsem ve Svobodě vrata a šel jsem, byl jsem někdo jiný. Díky ústavu jsem se mohl pouštět do věcí hlouběji, číst si taky víc teorie. Přijímal mě Felix Vodička. Velká výhoda byla, že jsem tam narazil na některé ze svých spolužáků z fakulty, např. Mirka Červenku, Milana Jankoviče, Přemka

12 *Bedřich Václavěk a Vysočina. Literárně životopisná stať* (1962).

Blažička, ale i Jiřího Brabce. Moje práce měla název *Problémy symbolismu a dekadence*, skončilo to moc špatně, protože jsem to dokončil až za normalizace, v roce 1971. Soudruh Brett, tehdejší ředitel ústavu, vzkázal, že se to štítíl vzít do ruky. Dílo jsem odevzdal, ale hodili mi to na hlavu. Titul CSc. jsem dostal až v roce 1990 jako rehabilitaci.

ZPÁTKY NA UČŇÁK... A ZASE ÚSTAV

V ústavu jsem skončil, a tak jsem šel zpátky do učňovského školství. Nejdříve jsem se vrátil do Svobody, protože i při aspirantuře jsem tam měl nepatrný úvazeček. Ale i tady jsem upadl v nemilost, protože jsem v roce 1968 inicioval *Dva tisíce slov*. A jak jsem se tam vrátil, tak soudruh ředitel, který byl bezmála maoista, se mě snažil vyšoupnout coby reakcionáře. Jako že jsem inicioval mezi studenty fandění, když jsme hráli hokej s Ruskem. Odtud mě teda vyšoupli a já jsem začal učit na učňovské škole toho nejhoršího typu. Tam byli asfaltěři, dlaždiči — obory, kam nechtěl nikdo chodit. Často kluci z rozvrácených rodin, jak by se dnes řeklo. Byli dost suroví a zcela neteční k jakémukoli vzdělávání. Naštěstí mi bylo šestatřicet, chlapec v plné síle, takže se fackovalo, jen to hvízdalo. Jinak to nešlo. Jakékoli literární kontakty byly zcela nesmyslné, protože oni normálně neuměli psát. Učili jsme se vyňatá slova a občas byly dotazy: „Pane učiteli, jak se píše psací v?“ Abychom pořád necvičili tvrdé a měkké *i/y*, to by byla onanie ducha, tak jsem jim něco četl a ptal jsem se jich, kdo je tam hrdina, o co tam šlo, proč to ten dotyčný vyhrál. Třeba z mayovek, z detektivek. Strašně na ně zabíraly kovbojky. Doma jsem měl naštěstí řadu rodokapsů, což pro ně byla naprostá exotika. To byla jediná věc, kterou ode mě brali. To byl rok 1972, 1973, oni nebyli odkojeni foglarovkami, to se už neznalo.

Z tohoto úplného dna jsem se dostal do školy uměleckých řemesel, to už bylo pěkný. Šlo jednak o vyšší odborné učiliště, jednak tam byli i chytřejší lidi. Tady se už dalo hovořit, diskutovat, šlo dělat literární referáty. Pan ředitel byl sice partajník, ale

partajník veselého stříhu, řekl bych. Velký bonviván, měli jsme se rádi i v soukromí. Kupodivu tam vydržel až do listopadu 1989. Často jsem slyšel ve školním rozhlase: „Soudruh profesor Med se žádá, aby přišel do ředitelny, haló, soudruh profesor Med do ředitelny.“ No a já už jsem věděl, co uhadilo. A pan ředitel na mě: „Jardo, vole, dneska jsou špekový knedlíky s červeným zelím, dem na to.“ A my jsme přišli na oběd, kde nám už chladili pivo, jó, to bylo krásný. Taky jsem tady učil mladého Němce, Davida, syna od Dany Němcové, a taky mladého Kunderu, syna od Ludvíka. Měly být třeba třídní schůzky a ředitel mi říká: „Vzkaž paní Němcový, ať sem proboha nechodí. Tady je ten David pěkně ukrytej.“

Od 1. září 1980 jsem zase nastoupil do Ústavu, kde jsem setrval dodnes, dnes jsem ale už emeritní pracovník. Pracoval jsem hlavně na heslech do *Lexikonu české literatury*. V té době jsem se už dost stýkal s disidenty, např. s Pithartem, Havlem, Danou Němcovou apod. Po Listopadu to byla radost, hlavně jsem děkoval Pánu Bohu, že jsem se toho dožil. Taky jsem zjistil, že můžu fruktifikovat, co jsem celá léta četl a studoval, to bylo úžasný, byl jsem jedním z mála, kdo to měl načteno. A začal jsem si uvědomovat to, o čem jsem hovořil už za bolševika s Petrem Pithartem — že ne všechno, co je v samizdatu, je kvalitní. Že vycházelo tolik knih? Tohle mě nezaskočilo. Říkal jsem si, že je to docela přirozený stav, že teď jde vlna nahoru a pak se to postupně upraví.

POČÍTAČ A INTERNET UŽ JSEM NECHYTL

Pokud jde o rozhlas, tak si tam vybírám, hlavně podle programu ve věstníku. Vůbec ho nepotřebuju pro muziku, protože té mám haldy cedéček a vybírám si ji podle nálady. Televize, to jsou hlavně dokumenty, a protože mám kabelovku, tak si můžu taky naladit kanál History. Počítač a internet jsem už nechytl. Píšu tužkou dvojkou a přepíšu to na stroji, pak to musí nějaká studentka přepsat na počítači za honorář. Že bych se tím cítil nějak zaskočen, to ne. Jsem, jak říkají Rusové, *čelovek*

starého zakala. Mám svého trafikanta, mlíkaře, zelináře, nenávidím Billy a Alberty, nepiju vodu z lahví, piju ji z kohoutku. A miluju farmářské trhy. Jediná moje neřest je kupování knížek, to snad ani není neřest, ale perverze. Utěšuju se, že je to hřích bezděčný. Pravidelně si čtu Nový zákon, čtu si to systematicky, ne náhodně. Vracím se ke knížkám básní. Že by mi nějaká kniha pomohla v těžké životní situaci? To ani ne, ale velmi mi pomohl a pomáhá Gabriel Marcel. K němu se taky pořád vracím, to je úžasný pán. Je to taky autor, který mi pomohl po smrti mé ženy. Nečtu v posteli ani na záchodě, tam jenom noviny, ale i ty málo. Mám svoje křeslo, kde čtu, a stůl. Večer před usnutím si čtu poezii. Duchamory, jak tomu říkám, což je literatura naučná, to čtu u stolu, protože si rád podtrhávám. Taky proto musím knihy vlastnit, abych si dozadu mohl dělat poznámky. Musím zmínit, že od deseti let si vedu čtenářský deník. V deseti letech mi ho tatík nalinkoval a od té doby jsem s ním nikdy nepřestal. Mám v něm přes sedm tisíc položek.¹³

Uvažovat o budoucnosti knihy — to je skoro absurdní. Kniha je nesmrtelná. Copak může existovat člověk, jemuž není lhostejný běh života, co by se obešel bez knihy? Čím sytí své tázání, svou obraznost, svou zvědavost? K tomu přece nemůže stačit televize ani denní tisk. I za sto let bude papírová kniha. Lidi si to budou otevírat; vždyť je to krásný. Já mám doma skoro celou edici Atlantis. A když si v tom jenom listujete, to je úžas. Pokud lidi zůstanou lidi, tak se přece o toto nenechají připravit. Já dnes a denně děkuju Pánu Bohu, že mám pořád dar vidění a že si mohu číst; každý den bez knihy považuju skoro za ztracený a zmarňelý. A že by klasická papírová knížka byla nahrazena tzv. čtečkou — to si skoro neumím představit. Ale nikde není psáno, že lidi nemůžou v budoucnu natolik zhovadět, že knihu nebudou vůbec potřebovat. Ale toho se určitě nedožiju...